

O POLOŽAJU ROMANIZAMA U NAŠEM KNJIŽEVNOM JEZIKU

Prilog uvidu u regionalno u književnom jeziku

VLADIMIR ANIĆ

Filozofski fakultet, Zagreb

UDK 808.61/.62-316.3

Izvorni naučni rad

Primljen: 7. januara 1983.

Prihvaćen: 4. marta 1983.

Može li se u normativnom smislu i u smislu kulture književnog jezika još govoriti o raznim *izmima*, a da pritom filologija usmjerena na kulturu jezika sačuva svoje dostojanstvo? Ima li smisla tretirati pojedinost o kojoj je zaključak poznat prije početka, kad način mišljenja o *izmima* lovi vlastiti rep: »Strane riječi mogu se upotrebljavati umjerenom« i »Ne valja uzimati stranu riječ gdje imamo dobru domaću«?

Nema sumnje da je potreban optimizam da bi se *izmi* pokušali ispetljati iz klupka koje su zamrsile etimološke ekspertize, biografije i porijekla riječi i njihove proturječnosti, nedorečena znanja o pojmu »naša riječ« i njenom položaju u književnom jeziku nekad i sad i promjenjivi utjecaji na položaj *izma* u književnom jeziku, uz nedosljedno i proturječno interpretiranje spomenutih, oupćavajućih krilatica. Puristički stav o položaju riječi obično luta između podatka da je npr. *muzika* latinska riječ, pa da je dobivena iz drugih jezika, pa da imamo »domaću« *glazbu*, za koju ne pita (kad je i zašto načinjena (da li da zamijeni ili samo prevede internacionalnu riječ). S druge strane npr. riječ *kapo* nije nam ono što jest bez značenja koje nam je došlo iz one kulturalno-civilizacijske sprege koju bismo jednostavnije nazvali njemačkim jezikom¹ (očito je da nije dovoljno imati »svoju« riječ nego i značenje za riječ, s konotacijama, koja bi se zamijenila).

Kada govorimo o romanizmima u hrvatskom ili srpskom jeziku (u varijantnim standardnim oblicima), prema procjeni na kojoj ne treba insistirati, govorimo o oko 5000 riječi romanskoga porijekla, što bi u korpusu rječnika od 100.000 riječi činilo 5% vokabulara. Radilo bi se dakle o oko 5000 riječi iz romanskih jezika koja nisu latinskog izravnog

¹ Pozitivistička nauka ne dopijeva do toga da postavi ili barem uoči problem kulturalnosti u jeziku. Time se bavi P. Matvejević u *Jezik, kultura, politika, Republika* 7/8, 1982. Upozorili bismo i na jedno mjesto u A. Gramscija (*Letteratura e vita nazionale*, Torino 1953, str. 23): »U književnom djelu osim kulturnog i sentimentalnog svijeta umjetnika postoji još historijski element, a to je jezik shvaćen ne u verbalnom smislu, onako kako bi ga gramatika mogla fotografirati u određenom času i mjestu, već kao skup slika i izražajnih modusa koji ne ulaze u gramatiku«. — Za *glazbu* usp. bilješku 9.

izvora ili riječi kojima su romanski jezici poslužili (kao posrednici (španjolski za indijanske jezike i arapski i slično). Kako je taj odnos teško razriješiti, vidi se po odrednicama u rječnicima »stranih riječi« u našem jeziku, dakle riječi koje su u njemu, ali se njihova etimologija ili biografija može otčitati ili rekonstruirati. Neke su određene kao francusko-grčke (*birokracija*), grčko-francuske (*autogaraža*), grčko-talijanske (*autostrada*), francusko-talijanske (*balustrada*), španjolsko-arapske (*albatros*), starovisokonjemačko-srednjolatinjsko-talijanske (*barun*), španjolsko-talijanske (*fanfaronada*), francusko-engleske (*esej*) itd. Tako će nam odrednica reći da je *bajadera* portugalska riječ, iako je u smislu kulturalnosti doživljavamo kao riječ orijentalnog sadržaja.

Malobrojne »rumunjske« riječi pokazuju da etimologiju znamo, ali ne intuirmo (*bač, bačija, burag, butura*), ili da zato što etimologiju ne intuirmo, ove riječi ne ulaze u većem broju u rječnike stranih riječi (*kopile*).² Naravno, izvan je našega interesa ovdje, a i izvan kompetencije, da raščićavamo koliko nas etimološke ekspertize vode do vlaščkoga porijekla riječi ili do odnosa rumunjskog vokabulara s vokabularom balkanskih jezika.

Prepleten odnos originalne etimologije i uloge jezika posrednika između egzotičnih jezika i evropskih jezika (pri čemu naš jezik prema evropskim jezicima nije davalac i ne nastupa odvojeno) vidimo u tzv. španjolskim riječima: *anilin, aligator, banana, armada, činčila, gaučo, aerila, kamarila, eldorado, bolero, habanera, gvanako, iguan, hunta, hidalgo, kojot, indigo, karavela, kanjon*. I ovdje ćemo vidjeti da leksikografski postupak može pretpostaviti španjolsku etimologiju (*hidalgo*), posredništvo egzotičnom jeziku (*kojot*) ili dvojnu »etimologiju« ili tvorbu (*indigo*).³

Sve to još ne kaže zašto o tim riječima govorimo: da li zato što imaju položaj i funkciju u našem književnom jeziku ili se pojavljuju kao strane riječi koje bi to tek mogle dobiti ili kao riječi (koje nas stavljaju pred zadatak da im pronađemo postojeću ili nepostojeću zamjenu. Ali ako u razmatranju *izama* želimo učiniti korak naprijed, nećemo moći ostati na tome da neka etimološka odrednica unaprijed diskriminira riječ. Jednako se čini uputnim uzeti problem ne samo na razini riječi (leksika) nego i na drugim razinama (pa ne možemo mimoći činjenice tvorbe i morfologije, sintakse, frazeologije, replike, jezične navike i uzrečice). Gledano sa stanovišta književnog jezika (a ne s etimološkog i dijalektološkog), ako romanizam uzmemo kao jedinicu s položajem u književnom jeziku i našim odnosom prema tom položaju i toj jedinici, izbor jezika koji su izvor ovakvih jedinica u punoj slojevitosti književnog jezika praktički se sužava na francuski i talijanski (s dijalektima, u prvom redu venetom, i s dalmatskim, u etimološkom smislu).

² Primjeri su iz B. Klaić: *Rječnik stranih riječi*, Zagreb 1958, kao i odrednice. Usp. i M. Ndreca: *Fjalor shqip serbokroatisht*, Priština 1980.

³ Ne ulazimo u probleme transkripcije (kao što je npr. španj. *gua*: *gva* itd.), koji se inače opravdamo nameću. Talijanske primjere u daljem tekstu dajemo potpuno transkribirane tamo gdje nam se čini potrebnim da naznačimo naš izgovor.

Francuske i talijanske riječi javljaju se u morfološkoj adaptaciji ili bez nje (*divertimento-divertiment-divertimenat*), s mogućim utjecajem njemačke forme (*bicikleta-bicikl*) uz normalne distribucijske alternacije (*banco*: +*bank-banak*).

Tako se provodi morfološka adaptacija talijanizama

ø m	}	<i>banak</i>	: o <i>banco</i> m
		<i>balkon</i>	: e <i>balcone</i> m
		<i>benzin</i>	: a <i>benzina</i> ž (m ← ž)
a ž	}	<i>bilanca</i>	: o <i>bilancio</i> m (ž ← m)
		<i>bilans</i>	

u dva slučaja s promjenom ženskoga roda u muški, odnosno muškoga u ženski, dok je u našem jeziku došlo do gašenja produktivnosti gramatičkog srednjeg roda u posuđenicama.⁴ Morfem *a* u samoj praksi komutira s morfemom *ø* kao kvantitativna pojava pod pritiskom oblika riječi njemačkog jezika (*gitarista-gitarist*). Naš jezik adaptira i talijanski deminutiv *-cin*: *-cino* (*baštoncin* — *bastoncino*), također kao kvantitativna pojava na riječima »vjerojatnima« u talijanskom jeziku ili na usvojenim riječima bez aktivnog odnosa prema porijeklu (*limuncin*, biljka).

Općenito se kaže da su galicizmi kod nas riječi 18. stoljeća, a talijanizmi sedamnaestog. Uz onoliko rezerve koliko je potrebno kad se radi o ovakvim uopćavanjima, zapaziti ćemo da se ovakvi romanizmi raspoređuju u sferama našega života; to su jedina dva romanska jezika koja svojim riječima i terminima pokrivaju sfere i čitave terminologije, tj. djeluju kao *jezici*. Oni djeluju kao realnost u realnosti strukturiranog društva, s promjenjivim intenzitetom kao simboli stila u takvom životu, kao njegova nužnost, a ne kao jezici koji samo posuđuju svoje ime za oznaku kod nas usvojenih riječi. Francuske riječi (može se reći francuski jezik) pokriva tradicionalnu vojnu terminologiju (osim turske riječi *top*). Ona obuhvata ratnu vještinu i taktiku na zapadnoevropski način u 18. i 19. stoljeću, te ne sadrži ista znanja graničarskog svijeta s obje strane, ni oružje ni opremu u cjelini. Ona je usvojena i ujedno zatvorena, te se ne širi i ne participira u novim engleskim terminologijama razvijenih tehnologija i industrijskog ratovanja. Galicizmi obilježavaju stil višega građanskog života u stanovanju, uređivanju međusobnih odnosa, sportovima višega društva, otmjenim društvenim igrama (*apanaža*, *apartman*, *anonsa*, *aportirati*, *afront*, *belvi*, *floret*, *duel*, *buket*, *gransenjer*), terminima iz slikarstva (*anfas*, *fovizam*, *impresionizam*), pokušstva, graditeljstva i urbanizma (*ampir*, *aleja*, *avenija*, *foaje*, *fasada*), opreme odjeće, mode i estetskog oblikovanja (*amblem*, *abažur*, *kokarda*, *garnirati*, *garnitura*, *kameja*, *fazona*), diplomacije i diplomatskog ponašanja, zakonodavstva i međudržavnih odnosa (*antanta*, *ambasada*, *alijansa*, *ekreditirati*, *agreman*, *amandman*, *edmemoar*, *ataše*), medicine (*akušer*, *dispanzer*), ideološke i političke terminologije (*buržoazija*, *avangarda*), tipova

⁴ M. Pešikan: *Transkripcija arapskih imena u svjetlu naše pravopisne i jezičke norme*, *Naš jezik* 4—5, 1975.

ponašanja u građanskom društvu (*avantura, antišambrirati, arivizam, avanzirati, blaziran, klaka, klika, detašman, boema, dekuražirati*), tehničkih i tehnoloških postupaka (*ansilaža, aranžirati, apretura, asortiman, folija, cizelirati, duble, kanelirati, etamin, glazura, glase*), kulinarnarstva (*aspik, grilaž*), pojedinih naučnih disciplina (*heraldika akušerstvo*), pojedinačnih termina (*bireta, kod, argo, kliše, detalj, anžabman, gepard*), muzike (*klavsen, etida, divertisman*), bankarstva i finansijskog poslovanja (*bankrot, deviza, etalon*). Francuske riječi iz vojne terminologije šire svoje značenje (*kamuflaža*) ili ostaju u svome značenju s ekspresivnim obilježjem uz afektivno neobojenu našu riječ (*atak-napad*). Francuske riječi imaju općejezičnu primjenu u smislu cjelovitosti književnoga jezika. Za njih ili nema domaće zamjene (*frizura*) ili koegzistiraju s domaćom riječju s jednakom ekspresivnošću i terminološkom vrijednošću (*fasada-pročelje*), često s većom sposobnošću za izvođenje porodice riječi (*fasadni, fusader*) ili zadržavaju značenje u smislu kulturnosti u svom jeziku (*espri* u zn. »francuski duh«).

Galicizam se izražava vrlo pretežno na planu leksika. Na planu sintagme ima terminološku vrijednost (*ancien regime, a la carte*), uz manju sposobnost pravopisnog prilagođavanja od apelativa, uz općejezičnost u smislu stilova književnog jezika, iako ne u smislu upotrebe — ona je izrazito »književna« (knjiška). Ovakve sintagme mogu se upotrebljavati uz domaći adekvat (*svršeni čin — fait accompli*) ili uz talijanski adekvat (*fatto compiuto*). Ali sada prema općejezičnosti stoji znanje talijanskog jezika (ili talijanske sintagme, sa sviješću o tom znanju). Ipak, to znanje nije individualno ni idiolektatsko, nego regionalna upotreba toga znanja. Dakle, jedan romanizam znači nam upotrebu internacionalizma, drugi romanizam upotrebu regionalizma. To je i uopćen odnos galicizma i talijanizma u našem jeziku, s tim što talijanizam može biti i internacionalizam i regionalizam, a galicizam ne može: on može biti samo jedno od toga — internacionalizam. I jedni i drugi trpe određenu anglizaciju (*etablisman — astablišment*). To je opće kretanje, ma kako bilo izraženo statistički. Štaviše, ne nedostaje primjera da književni jezik uz poseže za romanizmom koji počiva u sferi regionalnoga, nego izravno uzima englesku riječ (*inženjati, inženjavanje: inženjering*).

Ovdje se suočavamo s bitnom činjenicom u razmatranju talijanizama — s fizičkim kontaktom slavenskih jezika s talijanskim jezikom, uz rumunjski jedini doticaj takve vrste Slavenstva i Romanstva. Ali dok je rumunjska kulturna situacija nailazila i na podcjenjivanje (»Zar rimski kviriti nisu razumjeli Cicerona osim kad je govorio vlaški«),⁵ talijanski kao jezik sinjorije, trgovačkog građanstva i kolona u dugostrajnom procesu socijalno-nacionalnih asimilacija postaje u mnogim jadranskim gradovima jezik općenite upotrebe s reputacijom kulturnog, uglednog i lijepog jezika u perspektivnijem socijalnom prosperitetu.⁶ Bez

⁵ G. Dobrašinić (prir.): *Kopitar i vuk*, Beograd 1980, str. 56.

⁶ V. M. Balota: *Stara pazinska gimnazija*, Zagreb, 1950.

obzira na znanje toga jezika, od materinskog jezika do pasivnog znanja, postoji široka *poznatost* toga jezika, koja omogućuje da se u okviru normalne upotrebe hrvatskosrpskog jezika upotrebljava niz pojedinosti:

1. Riječi (uključujući sufikse za deminutiv i augmentativ) u oblicima tipičnijem u talijanskom nego u francuskom i njemačkom (*gitarista-gitarist*),

2. sintagme (*carta bianca, casa de poveretti*),

3. replike, osobito podašne stranim elementima i izdržljive u tome da ih očuvaju, (*ma che, ma ti vedi, anche questa xe bella*),⁷ *altro che, ma no me dir!*,

4. frazeme (*se va ben va, dolce far niente*),

5. uzrečice (*cafe fa bello anche chi non xe, se non ce vero xe ben trovato, chi van in letto senza cena tutta la notte se remena*),

6. čitave pjesme i stihovi (*Batti le manine, Din-don campalon*).

Talijanizmi kao elementi kolokvijalne situacije nisu ušli u predložak jezika jezičnih savjetnika, iako ih ima nekoliko koji iz razgovornog jezika ulaze u inače nekoherentan publicistički stil (*fešta, marenda, fjakka*). Ovo nećemo pomiješati s talijanizmima koji nam dolaze kao internacionalizmi (*ekspreso, pizza*).

Talijanizmi obuhvataju ili prožimlju stil običnoga građanskog života s jasnim razgraničenjem od visokog građanskog ili aristokratskog života (*grandeca, vivere a la grandezza*), i to jela i slatkiše (*tajadele, cedrini, pan de Španja*), rublje i posteljina (*mudante, pjumin, kušin*), pribor za jelo (*bićerin, kućarin*), opremu za dijete (*ćućin, bavarin*), domaće lijekove (*šalamar, arbašena*), rodbinske odnose (*barba, nona, dzija*), dijelove odjeće (*redipet, ligambe, tirake*), tipove građanskog ponašanja (*šete bandijere, beko kontento*), poslovanja u trgovini (*banka, konto, bankrot*), ribarstva (*bracera*), uređenje grada (*đardin, fontana*), nakita i ukrasa (*dojele, madre perla*), kućnih naprava (*tiramola, bonagracija*), zanata (*šototajer, marangun, šartur*). Popis ovih riječi kao »stranih riječi« bio bi veći od ovoga što ovdje prikazujemo, ali bi samo kvantitativno potvrdili specifičnost položaja talijanskog jezika. Osim što imamo talijansku muzičku terminologiju, imamo uz nju talijanizme koji definiraju ukupnost shvaćanja muzike, pjevanja i sviranja (*baso kaliger, de profundo, gorgedi, fjoret, soto voče, kampana rota*).

Talijanizam na planu ekspresije s deprecijativnim značenjem prikazuje osjećajni svijet male borgezije na Mediteranu. Njena je poruga lagana ali nemilosrdna i pogađa ono što se u tom svijetu najteže praštalalo: seksualna »sloboda« žene, bavljenje služinskim poslovima i neugledan stas. Ta se shema čuva u talijanizmu i u našoj prevednoj riječi (*škrova, škrovaca — šupljača, šupljačeta, lavandera, šerva, šervaca, trakanjoto, koguma*). Ova populistička kultura, koja inače poštuje gr-

⁷ Ova postoji i kalkovano *ova je lijepa*, pri čemu se misli na ukupan sadržaj onog što je rekao sugovornik. Pojava se može ubrojati u tzv. afektivne konglomerate, usp. V. Vinja: *Tautološki rezultati jezičnih dodira, Suvremena lingvistika* 4, Zagreb 1967, str. 98.

bavca jer nosi sreću (*gobetto portafortuna*), frazeologijom označuje tipove ponašanja maloga čovjeka s tipičnim kvalunkvističkim razumijevanjem (*kuco gobo, šete bandijere, šešto volešto manja de kvešto, še va ben va*), kao i jasne ili prešutne pojmove o solidnosti ili nesolidnosti upotrebnih predmeta (*merda per i putei, guardi me non toki me, štuko e pitura fa bela figura*).

Unutar književnoga jezika talijanizmi se ovako raspoređuju:

— riječi a) ulaze u književni jezik (*banka*), b) ulaze u opći književni jezik pejorativno obilježene, dok im prvobitno značenje ostaje regionalno (*životinja : beštija*),

— tvorbe deminutiva i augmentativa usvojenih riječi s tal. sufiksima *-in* i *-ona* ostaje ili lokalna (*limuncin*) ili regionalna (*kamioncin, lajona*),

— kliširane forme s nominativom koje u našem jeziku imaju posvojni pridjev ili posvojni genitiv ostaju pojedinačne ili sporadične (*Via Pino Budicin — Ulica Pino Budičin : Ulica Pina Budičina*). U tom smislu interpretirali bismo *Trg* (koji se zove) *Pet bunara*, a ne *Trg petorih bunara*,

— veze glagola *doći ~ (doći velik)*, *ostati ~ (ostati iznenađen)*, *poći ~ (poći znati)*, *staviti se ~ (staviti se igrati)*, *činiti ~ (činiti fintu)* ostaju regionalne, iako im je frekvencija velika. (Veze *tući + A : tući* (udarati, pljeskati) + I (*tući ruke : battere manine — pljeskati rukama*) ostaju kalk u sferi bilingvizma u hrvatskom jeziku zadarskih Arbanasa, izvan književnog jezika);

— po talijanskom modelu imperativ + imenica riječi ostaju regionalne. Model *porta + moneta* omogućuje i talijansko-turske veze (*manja + makte*), ali model u talijanskom plodan za tvorbu termina naš jezik ne iskorištava, unatoč postojećim riječima (*skočibuba* itd.);

— jezične navike u sferi ophođenja⁸ šire se na štetu njemačkih (*profesor, bez signiore, za razliku od njem. Herr Professor*),

— nedekliniranje brojeva kao datuma, unatoč slaboj sklonosti brojeva dekliniranju, ostaje izrazito regionalno, sada već obilježeno generacijski (*dva : drugog maja*),

— internacionalizmi usvojeni u novije vrijeme, jednako kao i stariji, ne ulaze u književni jezik preko regionalne osnove ni izravno iz talijanskog (*pizza*),

— frazemi i sintagmatske veze ustupaju mjesto domaćim adekvatima, ako ih ima, ili francuskim i engleskim (*fatto compiuto : svršeni čin : fait accompli*).

Ali na planu jezičnih jedinica, nešto širem nego što se obično uzima, usporedimo galicizme i talijanizme, naći ćemo da se galicizmi ostvaruju kao riječ i sintagma, a talijanizmi kao riječ, sintagma, replika.

⁸ Usp. bilj. 1. U navike možemo svrstati niz vangramatičkih ili paragramatičkih pojedinosti. Očito je da one odlučuju npr. o tome da li ćemo a samo bilježiti u primjerima u rječnicima ili ćemo uvrstiti u upitne zamjenice.

frazem, uzrečica, navika i sintaktička veza. Na planu funkcionalnih stilova književnog jezika to bi se očitovalo:

	galicizam	talijanizam	
znanstveni	+	+	} regionalno
publicistički	+	+	
literarni	+	+	
razgovorni	+	+	

Iz ovoga slijedi da talijanizmi imaju važno mjesto kao regionalizmi književnog jezika. Tu činjenicu ne može zanijekati ležeran odnos teorije književnog jezika prema regionalnim činjenicama u našem jeziku, ni shematizam našeg promatranja jezika kroz dijalekte u gotovo potpunom ignoriranju regionalnog. Pojmovni svijet talijanizama prožimlje svakodnevni život, počiva na poznavanju toga jezika, ali ne daje prilog općoj tehnološkoj međuzavisnosti svijeta. Njihov broj ovisan o internacionaliziranju talijanizama, pa i proturječi gubljenju autohtonog znanja talijanskog jezika kao »kućnog jezika«. Jedna filologija koja bi imala hrabrost da se smatra međudisciplinarnom uočila bi da se ovaj jezik u Dalmaciji gubi u tri generacije u 20. stoljeću koje bi se omeđivale sa dva svjetska rata, što se ujedno poklapa sa dvije talijanske okupacije i dvije ekspanzije talijanskog školstva; ali i to da je talijanski prvooj i drugooj još jezik za sve emocije, drugooj i trećooj još samo za vedre, ležerne i naproblemizirane situacije.

Uz ovakve specifičnosti izlaze i razlike između galicizama i talijanizama. Galicizmi su naša veza sa svijetom, talijanizmi s nama bliskim svijetom; prvi su donijeli potrebe općeg razvoja, drugi čine jednu populističku građansku kulturu; prvi su naše kulinarstvo, drugi naša hrana i kuhinja; prvi su salon, drugi naš dom; prvi naša moda, drugi naše oblačenje; prvi su znanje kojega smo svjesni, drugi znanje bez muke; prvi život djelomično iznad nas, drugi naprosto naš život; prvi mogu biti i internacionalni i kozmopolitski, drugi nisu kozmopolitski.

Na kraju, ni ovdje neće biti odgovora koji naša filologija duguje — zašto se uopće izmi zamjenjuju našim riječima: što će naša riječ biti razumljivija,⁹ u interesu komunikacije, što je to modoljubiv posao po sebi ili iz oba razloga. Ma kakav odgovor bio ili mogao biti, razmatranje *izama* ne može nas više zadovoljiti kao problem čiste normativnosti svedene na pravilno-nepravilno, već kao pitanje položaja riječi u književnom jeziku.

Prednje nas uvjerava u to da književni jezik kao autonoman i višeslojan organizam nije dovoljno objašnjen pukim suprotstavljanjem dijalektu. Čini nam se očitim da za poznavanje književnog jezika u njegovoj ukupnoj realnosti moramo priznavati činjenicu regionalnoga kao njegovoga sastavnog dijela, koje ima sociokulturne korijene i realnost (a

⁹ O mogućim motivima govori terminološki rad F. Kuhača, V. Anić: *Franjo Kuhač — muzikolog u filologiji*, *Filologija* 8, Zagreb 1978.

pri tome uključuje dijalekatsko, u slučaju talijanizama i štokavsko i čakavsko). Regionalni elementi mogu izravno hraniti opći književni jezik, a mogu i ostati regionalni dok se ne legitimiraju kao internacionalni. Iz iznesenoga čini nam se umjesnim zaključiti:

a) Pojam *izma* ne može se svesti na stranu riječ koja se u književni jezik uzima izvana, nego je i kao regionalizam uključena u nj,

b) regionalizam se može uključiti u opći književni jezik po logici jezika kao instrumenta kulture, a ne odlukom prema porijeklu,

c) regionalno je dio književnog jezika (suprotno dijalekatskom kao i književni jezik sam), ma kako bilo zanemareno u normi zaoкупljenoj centripetalnim jezično-političkim programom, koja tom programu žrtvuje realnost kulturne situacije vidljivu u jeziku.

ÜBER DIE STELLUNG DER ROMANISMEN IN UNSERER LITERATURSPRACHE

Zusammenfassung

Die serbokroatische Sprache wird gewöhnlich entweder als ein getreues Bild des stokawischen Dialekts betrachtet, oder als ein Organismus, der durch Diskriminanten zum Dialekt bestimmt wird. Am Beispiel der Italianismen kann man sich davon überzeugen, daß der vernachlässigte Begriff des Regionalen als Teil der als ein polyvalenter Organismus erfaßten Schriftsprache beachtet werden muß. Italianismen werden als Wort, Syntagma, Replike, Phrasen, Ausspruch (Verlegenheitswort), Gewohnheit und syntaktische Verbindung verwirklicht und sie umfassen den wissenschaftlichen, publizistischen und den Konversationsstil. Das Opfern des Begriffes des Regionalen zugunsten der zentripetalen Norm bedeutet die Vernachlässigung der Realität der in der Sprache sichtbaren kulturellen Situation.